

ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ З ПИТАНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВОСУДДЯ (СЕРЕJ)

ДРУГИЙ ЗВІТ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ) У СУДОВІЙ СИСТЕМІ
на основі інформації, що міститься в Ресурсному центрі СЕРЕJ з питань кіберправосуддя та ШІ

УХВАЛЕНО СЕРЕJ НА 46-МУ ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ
(18–19 ЧЕРВНЯ 2026 РОКУ)
СЕРЕJ(2026)7

Французьке видання:

Commission européenne pour l'efficacité de la justice (CEPEJ) - 2eme Rapport sur l'utilisation de l'intelligence artificielle (IA) dans le système judiciaire, basé sur les informations contenues dans le centre de ressources sur la cyberjustice et l'IA de la CEPEJ.

За думки, висловлені в цьому документі, відповідає автор (автори); вони не обов'язково відображають офіційну політику Ради Європи.

Відтворення уривків обсягом до 500 слів дозволяється, крім випадків використання з комерційною метою, за умови збереження цілісності тексту, невикористання уривка поза контекстом, ненадання в ньому неповної інформації та недопущення введення читача в оману в будь-який інший спосіб щодо характеру, обсягу чи змісту тексту. Джерело тексту завжди має бути зазначено так: «© Рада Європи, рік публікації». Усі інші запити щодо відтворення/перекладу всього документа або його частини слід надсилати до Відділу підготовки документів і публікацій (SPDP) або на адресу publishing@coe.int.

Усю іншу кореспонденцію щодо цього документа слід надсилати до Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) або на адресу cepej@coe.int.

Дизайн обкладинки та макетування:

Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (CEPEJ), Генеральний директорат з прав людини та верховенства права, DG1, Рада Європи

Фото: Shutterstock

© Рада Європи, червень 2026 року

Зміст

Короткий виклад	4
I. Вступ.....	4
II. Цілі цього звіту	5
III. Ресурсний центр з питань кіберправосуддя та штучного інтелекту	6
1. Мета.....	6
2. Структура	6
3. Методологія	6
4. Взаємодія з користувачами.....	7
IV. Основні елементи Ресурсного центру	7
1. Кількість інструментів кіберправосуддя та ШІ	7
2. Основні категорії застосування	7
3. Суб'єкт, який упровадив систему: орган публічної влади, приватна організація або наукова установа	9
4. Основна цільова група (аудиторія) інструментів	9
5. Країна (регіон) застосування	9
6. Вибрані приклади інструментів кіберправосуддя, доданих у 2025 році до Ресурсного центру, за сферами застосування	10
V. Зміни загального контексту та важливі нормативні акти у 2025 році.....	12
1. Вплив Акта ЄС про штучний інтелект на практику роботи судів	13
2. Кібербезпека в судах	15

Короткий виклад

Станом на сьогодні виявлено 176 інструментів кіберправосуддя, спрямованих на підвищення ефективності та доступності правосуддя, переважно з Європи, і внесено їх до переліку Ресурсного центру СЕРЕJ з питань кіберправосуддя та штучного інтелекту (ШІ). З них 51 інструмент було додано у 2025 році.

У 2025 році дедалі ширше впроваджувалися великі мовні моделі (LLM), призначені для допомоги фахівцям у сфері правосуддя в проведенні правових досліджень і підготовці проєктів документів, тоді як раніше до переліку переважно вносили інструменти загальної цифровізації судової системи.

Інтеграція ШІ у сферу здійснення правосуддя вже не є другорядним питанням, а становить ключовий складник ширшої реформи державного сектору.

Попри зростання інтересу до використання засобів ШІ в системах правосуддя, про що свідчить Ресурсний центр, країни досі не запровадили системних механізмів збирання та аналізу даних про вплив таких засобів.

У розробленні інструментів ШІ для судової системи є певні недоліки: технології часто впроваджують заради самих технологій, а не для розв'язання чітко визначених проблем. Тому наявні рішення не завжди відповідають реальним потребам користувачів або установ.

Питання кібербезпеки набуває дедалі більшого значення для органів судової влади й охоплює широкий спектр технічних заходів із забезпечення безпеки ІТ-систем, безпечного використання хмарних технологій, а також цілісності та конфіденційності судових даних.

У 2025 році розпочалося поетапне застосування Акта ЄС про штучний інтелект, яким заборонено певні практики використання ШІ, зокрема системи прогнозування злочинності, та встановлено вимогу вживати заходів із підвищення рівня грамотності у сфері ШІ. Із грудня 2027 року (спочатку цей строк було визначено на середину 2026 року, але лише нещодавно його перенесли) системи високого ризику, до яких потенційно можуть бути віднесені системи, що використовуються у сфері правосуддя, серед іншого, потребуватимуть проведення оцінювання впливу на основоположні права. Цей регламент потенційно безпосередньо стосується більш ніж половини держав-членів Ради Європи.

Ресурсний центр сприяє виконанню Рамкової конвенції Ради Європи про штучний інтелект, права людини, демократію та верховенство права шляхом виявлення систем ШІ, що використовуються в судовій системі, та створення можливостей для їх обговорення.

I. Вступ

1. У цьому щорічному звіті¹ стисло узагальнено інформацію про інструменти/системи штучного інтелекту (ШІ) та кіберправосуддя, що застосовуються в європейських судових системах (далі разом — «інструменти кіберправосуддя»), зібрану за допомогою Ресурсного центру CEPEJ з питань кіберправосуддя та штучного інтелекту (далі — «Ресурсний центр» або «Центр»)².

2. Використане в цьому звіті поняття інструментів (систем) ШІ ґрунтується на Рамковій конвенції Ради Європи про штучний інтелект, права людини, демократію та верховенство права (CETS № 225; далі — «Рамкова конвенція»)³.

3. Цей звіт підготовлено членами Консультативної ради CEPEJ з питань штучного інтелекту (AIAB)⁴. AIAB надає експертні консультації з питань використання ШІ в судовій сфері. Її було створено у 2022 році, щоб допомагати CEPEJ відстежувати впровадження засобів ШІ у сфері правосуддя на практиці та реалізовувати відповідні стратегії, а також сприяти осмисленню використання ШІ в системах правосуддя з погляду прав людини. AIAB є ключовим елементом дорожньої карти, покликаної забезпечити належну подальшу реалізацію «Європейської етичної хартії про використання штучного інтелекту (ШІ) в судових системах та їхньому середовищі» (далі — «Хартія CEPEJ з питань ШІ»), ухваленої у 2018 році.⁵ AIAB діє під керівництвом Робочої групи з питань кіберправосуддя та штучного інтелекту (CEPEJ-GT-CYBERJUST) і регулярно звітує перед нею.

4. У цьому другому звіті висвітлено події та діяльність упродовж 2025 року, а також подано огляд досягнутого за цей рік прогресу й питань, що виникають у зв'язку з інструментами кіберправосуддя у сфері правосуддя загалом.

5. У завершальному розділі звіту AIAB звертає увагу на зміни загальних умов і нормативного регулювання, що відбулися протягом звітного періоду та які неможливо безпосередньо встановити на підставі зібраних даних, але які мають значення для застосування ШІ у сфері правосуддя загалом.

II. Цілі цього звіту

6. Мета цього звіту — надати фактологічну інформацію, корисну для діалогу та досліджень щодо відповідального впровадження інструментів кіберправосуддя у секторі правосуддя.

¹ Цей звіт підготовлено членами Консультативної ради CEPEJ з питань штучного інтелекту (AIAB).

² Доступно за посиланням: <https://www.coe.int/en/web/cepej/resource-centre-on-cyberjustice-and-ai>.

³ У статті 2 Рамкової конвенції про штучний інтелект наведено таке визначення: «система штучного інтелекту» означає машинну систему, яка для досягнення явно або неявно визначених цілей на основі отриманих вхідних даних робить висновки про те, як формувати такі результати, як прогнози, контент, рекомендації або рішення, що можуть впливати на фізичне чи віртуальне середовище. Різні системи штучного інтелекту різняться рівнем автономності та адаптивності після впровадження».

⁴ До складу AIAB входять п'ять членів (строк повноважень — 2024–2025 роки): Katie Marie Atkinson (Сполучене Королівство), Jehanne Dussert (Франція), Alfonso Peralta Gutierrez (Іспанія), Matthieu Quiniou (Франція), Marek Świerczyński (Польща), Morgan Briggs (Сполучене Королівство).

⁵ Доступно за посиланням: <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment>.

7. Зібрані в Ресурсному центрі дані дають змогу аналізувати, як ці інструменти змінюють правові системи, а також виявляти ризики та проблеми у сфері управління.

8. Цей щорічний огляд має допомогти особам, які ухвалюють рішення, отримувати актуальну інформацію про технологічні досягнення та можливості в секторі правосуддя.

III. Ресурсний центр з питань кіберправосуддя та штучного інтелекту

1. Мета

9. Ресурсний центр, створений у 2023 році, відстежує впровадження сучасних цифрових технологій, зокрема систем ШІ, у системах правосуддя, що дає змогу оцінювати ці технології. Центр є загальнодоступним ресурсом, мета якого — визначати ключові технології, здатні підвищити ефективність, прозорість і доступність системи правосуддя,⁶ а також сприяти врахуванню прав людини під час розроблення цих інструментів, їх відповідального використання та розгляду етичних аспектів.

10. На час підготовки цього звіту англійська версія сторінки мала 15 423 перегляди, а французька — 3 483.⁷

2. Структура

11. Представлені в Ресурсному центрі інструменти розподілено за основними сферами застосування, що охоплюють ключові завдання у сфері права: 1) пошук і аналіз документів та масштабний пошук інформації; 2) онлайн-врегулювання спорів; 3) прогнозування результатів розгляду судових справ; 4) підтримка ухвалення рішень; 5) анонімізація та псевдонімізація; 6) визначення пріоритетності, розподіл та автоматизація робочих процесів; 7) запис, транскрибування та переклад; 8) послуги з надання інформації та допомоги. У Ресурсному центрі наведено такі відомості про кожен інструмент: назва, стислий опис, рік упровадження, стан розроблення, країна застосування та цільова група, для якої він призначений.

3. Методологія

12. Дані збирають переважно за участю членів Європейської мережі CEPEJ з питань кіберправосуддя (ECN).⁸ Мережа об'єднує більшість держав-членів Ради Європи та спостерігачів. Після цього AIAB класифікує та перевіряє дані. Інформацію оновлюють поступово, додаючи нові записи та виправляючи неточності.

13. Для збирання інформації CEPEJ пропонує читачам і користувачам спеціальну онлайн-форму, за допомогою якої вони можуть ділитися своїми

⁶ Повне пояснення доступне за посиланням: <https://www.coe.int/en/web/cepej/resource-centre-on-cyberjustice-and-ai> (зокрема в розділі поширених запитань (FAQ)).

⁷ Актуальні дані див. за посиланням: <https://public.tableau.com/app/profile/cepej/vizzes>.

⁸ Див. <https://www.coe.int/en/web/cepej/european-cyberjustice-network-ecn->.

думками та досвідом і яка дає змогу виявляти нові інструменти кіберправосуддя та додавати їх до Ресурсного центру.⁹ CEPEJ організовує вебінари ECN і засідання AIAB, під час яких учасники можуть обговорювати свій досвід та ділитися думками щодо інформації, представленої в Ресурсному центрі.

4. Взаємодія з користувачами

14. CEPEJ активно збирає відгуки різними каналами, щоб поповнювати Ресурсний центр і підтримувати його актуальність з огляду на розвиток кіберправосуддя. Робота CEPEJ була широко представлена на заходах високого рівня у сфері формування політики та науки. Наприклад, Центр Бінгема з питань верховенства права, незалежна дослідницька установа, прямо послався на «Перший звіт про використання штучного інтелекту (ШІ) у судовій системі на основі інформації, що міститься в Ресурсному центрі CEPEJ» як на ключовий документ для панельної дискусії, присвяченої стандартам Ради Європи щодо використання ШІ в судах.¹⁰

15. Дані Ресурсного центру використовували в офіційних поданнях до міжнародних органів з прав людини. У письмовому поданні Спеціальному доповідачу Організації Об'єднаних Націй з питань незалежності суддів і адвокатів Європейська асоціація адвокатів у кримінальних справах (ЕСВА) послалася на звіт CEPEJ за 2025 рік і наведені в ньому дані як на свідчення значної уваги до питання впровадження ШІ в юрисдикціях Європейського Союзу.¹¹

IV. Основні елементи Ресурсного центру

1. Кількість інструментів кіберправосуддя та ШІ

16. Кількість систем: 176

2. Основні категорії застосування

17. За зібраними даними, інструменти ШІ, що використовуються або розробляються для сектору правосуддя, істотно різняться за видами та сферами застосування.

⁹ Доступно за посиланням: <https://www.coe.int/en/web/cepej/resource-centre-on-cyberjustice-and-ai>.

¹⁰ Доступно за посиланням: <https://binghamcentre.biicl.org/events/1447/ai-in-the-courts-ground-breaking-standards-from-the-council-of-europe-and-perspectives-from-the-member-states>.

¹¹ Доступно за посиланням: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/ijudiciary/cfis/ga80/subm-sr-independence-judges-cso-55-european-criminal-bar-association.pdf>.

Сфери застосування

18. Згідно з даними за 2025 рік, 51 новий інструмент, доданий до Ресурсного центру CEPEJ, розподілено за вісьмома категоріями таким чином (багато систем належать до двох категорій):

- 1) пошук і аналіз документів та масштабний пошук інформації¹²: 9 інструментів;
- 2) онлайн-врегулювання спорів¹³: 3 інструменти;
- 3) прогнозування результатів розгляду судових справ¹⁴: 2 інструменти;
- 4) підтримка ухвалення рішень¹⁵: 33 інструменти;
- 5) анонімізація та псевдонімізація¹⁶: 11 інструментів;
- 6) визначення пріоритетності, розподіл та автоматизація робочих процесів¹⁷: 14 інструментів;
- 7) запис, транскрибування та переклад¹⁸: 5 інструментів;
- 8) послуги з надання інформації та допомоги¹⁹: 25 інструментів.

¹² Ці рішення дають змогу створювати придатні для пошуку добірки описів судової практики, правових текстів та інших відомостей, які передають фахівцям у галузі права для подальшого аналізу й масштабного пошуку у великих масивах електронних документів. Прикладами є пошукові системи з інтерфейсами для роботи із судовою практикою та матеріалами судових справ.

¹³ Ці рішення охоплюють технології, що використовуються для врегулювання спорів між сторонами з обмеженим втручанням людини. Таке врегулювання може здійснюватися за допомогою апаратних та/або програмних засобів. Йдеться переважно про альтернативне врегулювання спорів, а також про врегулювання спорів у межах судової системи.

¹⁴ Ці рішення охоплюють як інструменти, що використовують символічне подання правових знань, так і, на противагу їм, інструменти, що навчаються на великих масивах даних, виявляють у них закономірності й надалі використовують їх для візуалізації, моделювання або прогнозування результатів розгляду нових судових справ.

¹⁵ Ці рішення полегшують або автоматизують окремі етапи процесів ухвалення рішень у системах правосуддя. Наразі немає відомостей про повністю автоматизовані процеси ухвалення рішень без будь-якого нагляду з боку людини. Прикладами є системи, що узагальнюють тексти, вилучають із заяв конкретну інформацію та розраховують шкали для призначення покарання й визначення розміру компенсації.

¹⁶ Ці рішення використовуються для вилучення та заміни ідентифікаційної інформації, зокрема персональних даних користувачів судів, у судових рішеннях.

¹⁷ Ці рішення використовуються для полегшення або виконання окремих завдань і дій протягом життєвого циклу провадження в системі керування судовими справами, зводячи до мінімуму потребу в участі людини. Прикладами є реєстрація та розподіл судових справ, а також визначення рівнів пріоритетності завдань або осіб для встановлення найефективнішої черговості роботи з ними.

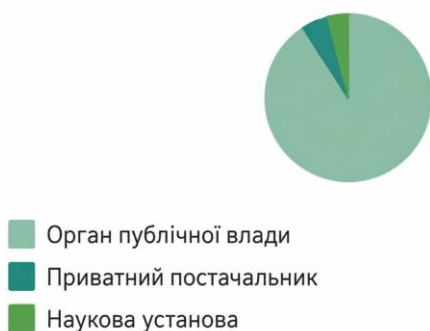
¹⁸ Ці рішення здатні розпізнавати й аналізувати усне мовлення та письмовий текст, а також формувати відповіді. У судах вони використовуються переважно для розпізнавання голосу й мовлення, транскрибування судових проваджень, а також перекладу.

¹⁹ Ці рішення надають особам інформацію про послуги, доступні в системах правосуддя, та дають змогу скористатися наявними послугами й можливостями. Прикладами є чатботи та інші загальнодоступні інтерфейси.

19. У цей період основну увагу приділяли підтримці ухвалення рішень, яку часто поєднували з послугами з надання інформації та допомоги. Це відображає тенденцію до інтеграції великих мовних моделей (LLM), покликаних допомагати фахівцям у галузі права проводити дослідження та готувати проекти документів. Це свідчить про істотну зміну. Якщо раніше записи стосувалися традиційного «кіберправосуддя» (тобто загальної цифровізації), то нові записи переважно стосуються штучного інтелекту, зокрема генеративного ШІ та опрацювання природної мови (NLP).

3. Суб'єкт, який упровадив систему: орган публічної влади, приватна організація або наукова установа

Впровадження

20. Такий розподіл свідчить про те, що нині основну увагу приділяють публічному сектору, тоді як приватний сектор або наукова спільнота відіграють допоміжну роль у діяльності установ публічного сектору.

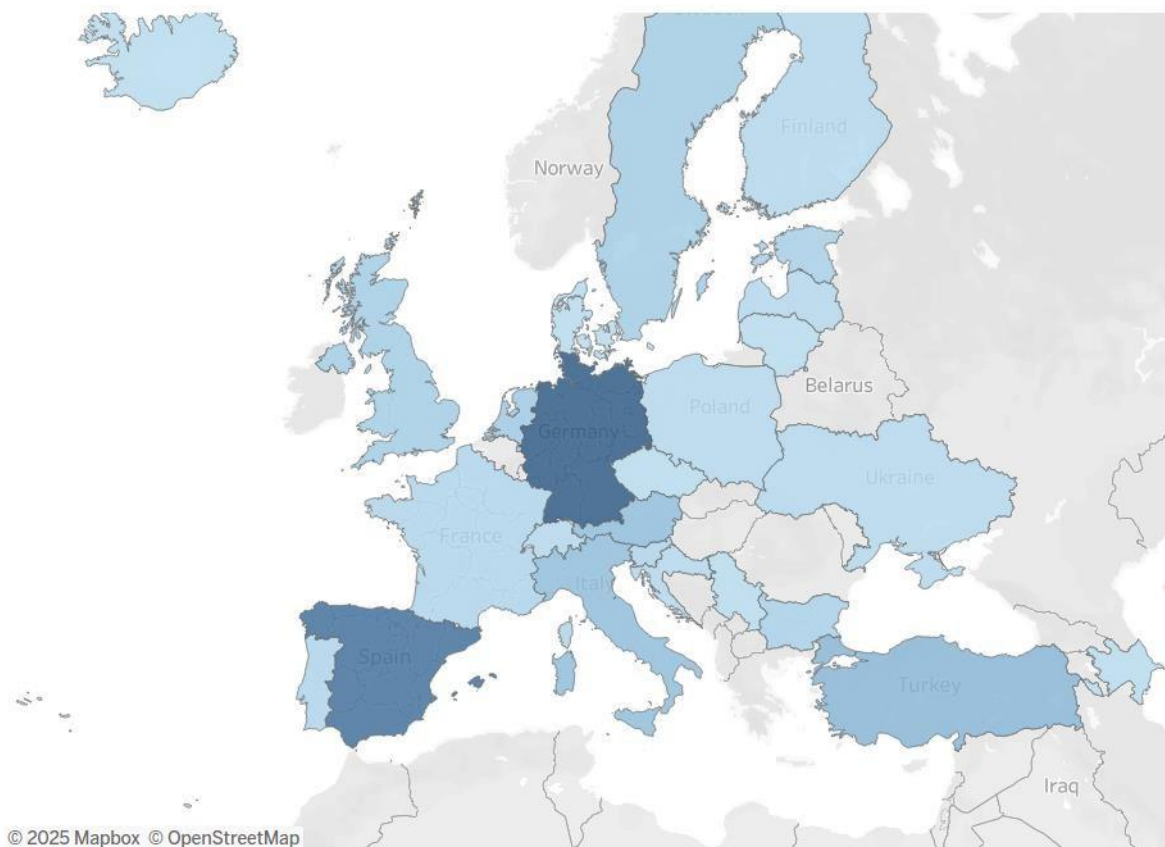
4. Основна цільова група (аудиторія) інструментів

Цільова аудиторія

21. Інструменти ШІ призначені для різних цільових груп у системі правосуддя, переважно для суддів, користувачів судів і керівництва судів.

5. Країна (регіон) застосування

22. Наразі дослідження зосереджене на використанні інструментів ШІ в судових системах Європи. Більшість систем уже функціонують, однак значна їх кількість усе ще перебуває на етапі пілотного випробування або бета-тестування. Точно визначити розподіл інструментів складно, оскільки деякі країни повідомляють про підмодулі комплексніших систем, тоді як інші в межах федеративних систем застосовують подібні інструменти під різними назвами.

6. Вибрані приклади інструментів кіберправосуддя, доданих у 2025 році до Ресурсного центру, за сферами застосування

1) Пошук і аналіз документів та масштабний пошук інформації

Аналіз документів — законодавство, Іспанія

Цей інструмент входить до комплексу послуг на основі ШІ, які надає Міністерство при Президії Уряду, юстиції та зв'язків із парламентом Іспанії. Він автоматизує і спрощує виконання різних завдань з опрацювання документів, зокрема їх аналіз з метою виявлення посилань на законодавство. Інструмент виявляє такі посилання в тексті документа та дає змогу перейти до тих його частин, де їх наведено. Він також відображає вид нормативно-правового акта, його повну назву та посилання на вебсайт Офіційного державного вісника, де цей акт опубліковано.

База правових позицій Верховного Суду, Україна

Базу даних створено, щоб сприяти єдності судової практики, зміцненню правової визначеності та полегшенню доступу до правових позицій,

викладених у рішеннях Верховного Суду. Цей інструмент покликаний сприяти прозорості застосування права, стабільності судових рішень і підвищенню якості правосуддя загалом в Україні. Базу даних розроблено з урахуванням потреб фахівців у галузі права; у ній поєднано сучасні ІТ-рішення та елементи генеративного ШІ.

2) Онлайн-врегулювання спорів

Amica, Австралія

Amica — онлайн-платформа, створена за підтримки уряду Австралії, щоб допомагати парам, які розлучаються, домовлятися з питань, пов'язаних із дітьми та майном, без звернення до суду. За допомогою ШІ платформа надає персоналізовані рекомендації з урахуванням таких чинників, як тривалість стосунків, фінансові внески та майбутні потреби. Вона допомагає користувачам вести переговори за чіткою структурою та дає їм змогу конфіденційно й без значних витрат укладати юридично обов'язкові угоди. Amica призначена для пар, які розлучаються без конфлікту та прагнуть урегулювати сімейно-правові питання у чітко організований, але водночас гнучкий спосіб.

3) Прогнозування результатів розгляду судових справ

Модель ШІ для аналізу й уніфікації судової практики та прогнозування результатів розгляду судових справ, Болгарія

До складу інструмента ШІ входить модель, навчена на великому масиві анонімізованих судових рішень, відібраних суддями в різних галузях права, для виявлення та аналізу повторюваних закономірностей. Інструмент опрацьовує дані, забезпечує автоматизований аналіз справ і допомагає суддям у роботі, формуючи проекти судових актів на основі обов'язкової судової практики та судової практики, відібраної суддями апеляційних і касаційних судів. До його складу також входитимуть засоби виявлення неузгодженостей і розбіжностей у судовій практиці, що допоможе підвищити передбачуваність та узгодженість здійснення правосуддя. Застосунок використовує ШІ, щоб визначати зміст запитів користувачів, створювати необхідні документи й інструкції або пропонувати відповідні дії. Користувачі вводять у систему опис своєї проблеми, після чого вона формує відповідний шаблон або повідомлення.

4) Підтримка ухвалення рішень

StruKI (Strukturierung mit Künstlicher Intelligenz — «Структурування за допомогою штучного інтелекту»), Німеччина

Мета проекту StruKI — забезпечити судову систему інструментом структурування на основі ШІ, покликаним зменшити навантаження та допомогти виконувати завдання, які без нього істотно збільшували б обсяг роботи. До таких завдань належать опрацювання за допомогою ШІ заяв про надання фінансової допомоги в судовому провадженні (правової допомоги), підготовка ухвал про судові витрати в масових провадженнях або анонімізація документів.

5) Анонімізація та псевдонімізація

Автоматична анонімізація документів, Іспанія

Цей інструмент входить до комплексу послуг на основі ШІ, які надає Міністерство при Президії Уряду, юстиції та зв'язків із парламентом Іспанії. Він автоматизує та спрощує виконання різних завдань з опрацювання документів, зокрема їх автоматичну анонімізацію. Під час автоматичної анонімізації всі виявлені іменовані сутності незалежно від їх категорії замінюються дефісами, зокрема імена осіб, назви місць та ідентифікаційні коди фізичних і юридичних осіб. Інструмент також дає користувачеві змогу переходити до частин документа, у яких містяться анонімізовані сутності. Після завершення процесу анонімізації документ можна завантажити для використання та поширення.

6) Визначення пріоритетності, розподіл та автоматизація робочих процесів

LexNET — автоматизоване засобами NLP завантаження інформації, Іспанія

LexNET — це захищена платформа, яку Міністерство юстиції Іспанії надає для обміну інформацією між судовими органами та фахівцями, які беруть участь у здійсненні правосуддя. LexNET дає фахівцям у галузі права змогу подавати документи в електронній формі та, за потреби, передавати їх копії. Платформа також забезпечує доставлення повідомлень від судових органів. У LexNET інтегровано технологію опрацювання природної мови (NLP) для спрощення внесення нових процесуальних документів. Зокрема, NLP використовується для аналізу документів, які мають бути надіслані до судових органів, і виокремлення різних іменованих сутностей, що містяться в них. Потім ці сутності зіставляються з полями форми, які потрібно заповнити, щоб правильно спрямувати відповідний документ. Інакше користувачеві довелося б вибирати ці поля вручну, одне за одним. Після зіставлення поля автоматично заповнюються значеннями виокремлених іменованих сутностей, завдяки чому користувачеві не потрібно виконувати цю роботу вручну.

7) Запис, транскрибування та переклад

Chat-TF, Швейцарія

Перед надсиланням запиту онлайн-чатботу зі штучним інтелектом, наприклад ChatGPT, система Chat-TF анонімізує цей запит за допомогою технологій ШІ, а потім передає його вибраній системі штучного інтелекту, наприклад для створення стислого викладу. Після отримання результату від зовнішнього чатбота зі ШІ внутрішня система штучного інтелекту (Chat-TF) відновлює в тексті імена, які було анонімізовано, і повертає результат користувачеві.

8) Послуга з надання інформації та допомоги

У 2025 році до Ресурсного центру було додано кілька популярних інструментів генеративного ШІ, зокрема Gemini та Copilot. Це свідчить як про дедалі ширше використання цих систем фахівцями у галузі права, так і про те, що їх офіційно надають працівникам судової системи.

v. Зміни загального контексту та важливі нормативні акти у 2025 році

23. Дедалі ширше використання інструментів генеративного ШІ фахівцями у

галузі права та офіційне надання таких інструментів працівникам судової системи, про які йшлося вище, також привертають увагу до ризику, який становить «тіньовий ШІ» у розумінні нових Керівних принципів СЕРЕJ щодо використання генеративного штучного інтелекту в судах.²⁰ Термін «тіньовий ШІ» означає несанкціоноване використання в судовій системі загальнодоступних комерційних інструментів ШІ, що створює для неї серйозні ризики у сфері безпеки та етичні проблеми.

24. За наявними повідомленнями, ШІ пришвидшує роботу фахівців у галузі права, проте досі немає доказів того, що він робить правосуддя справедливішим, а рішення — точнішими. Докази, створені за допомогою ШІ, також можуть негативно впливати на справедливість судового розгляду через використання дипфейків і технологій цифрового поліпшення. Спричинений цим підрив надійності доказів може посилити скептицизм і підірвати довіру громадськості.²¹ Щоб захистити самостійність судової влади, використання систем ШІ має супроводжуватися чинними механізмами стримувань і противаг. Такі механізми управління передбачено як Рамковою конвенцією, так і Актом ЄС про штучний інтелект.

25. Наразі уряди держав-членів формують надійні засади державної політики та нормативно-правового регулювання, щоб зменшити ризики надмірної залежності від ШІ. Наприклад, ШІ дедалі ширше використовують для швидкого й точного перекладу текстів. Однак, на відміну від людей, такі інструменти прогнозують слова на основі ймовірності, а не змісту чи достовірності, що може призвести до помилкових або оманливих перекладів. У чутливих сферах для забезпечення точності та довіри необхідні знання й досвід фахівця. Саме тому для проєктів, у яких необхідно враховувати нюанси та забезпечувати захист даних, потрібні кваліфіковані перекладачі.²²

26. 2025 рік ознаменувався істотним розвитком нормативного регулювання ШІ у секторі правосуддя: поетапне застосування Акта ЄС про штучний інтелект почало визначати умови впровадження технологій у судах відповідно до ширших принципів Рамкової конвенції.

1. Вплив Акта ЄС про штучний інтелект на практику роботи судів

27. Поетапне застосування Акта ЄС про штучний інтелект розпочалося у 2025 році: 2 лютого 2025 року набули чинності положення щодо заборонених практик використання ШІ та зобов'язань щодо забезпечення грамотності у сфері ШІ. Зокрема, почала діяти заборона на використання систем прогнозування злочинності, яка встановила для Європи чіткий обов'язковий стандарт.

28. Правила регулювання ШІ загального призначення (GPAI) / великих

²⁰ Доступно за посиланням: <https://rm.coe.int/cepej-2025-18final-en-draft-guidelines-on-the-use-of-generative-ai-for/48802a4ad1>.

²¹ «Штучний інтелект у судових системах: можливості та ризики», доповідь ООН від 16 липня 2025 року, A/80/169, с. 13.

²² «ШІ для письмового та усного перекладу. Дорожня карта для користувачів і осіб, відповідальних за формування політики», Conseil Européen pour les Langues / European Language Council, жовтень 2025 року, DOI: 10.5281/zenodo.17531283.

мовних моделей (LLM) почали діяти 2 серпня 2025 року. Відповідно до цих вимог постачальники інструментів генеративного ШІ, які використовуються судами, повинні готувати технічну документацію, забезпечувати прозорість інформації про дані, використані для навчання, та дотримуватися законодавства про авторське право. Європейська комісія оприлюднила настанови для уточнення сфери дії цих зобов'язань, які доповнюють добровільний Кодекс практики щодо ШІ загального призначення.²³ Ці положення узгоджуються з Керівними принципами CEPEJ щодо використання генеративного штучного інтелекту в судах,²⁴ які закликають до прозорого, перевіреного й обережного використання LLM у сфері правосуддя.

29. Нова система управління та контролю за виконанням Акта ЄС про штучний інтелект почала діяти в серпні 2025 року. Вона передбачала офіційне створення Європейського офісу з питань штучного інтелекту,²⁵ визначення національних компетентних органів, відповідальних за нагляд і забезпечення виконання вимог,²⁶ а також правові засади застосування санкцій за їх недотримання. Така система забезпечення виконання відповідає підходу Рамкової конвенції, за яким її цілі мають досягатися шляхом ужиття заходів на національному рівні.

30. Ключовою датою для судів та інших судових органів стане грудень 2027 року, коли відповідно до змін, унесених «Цифровим омнібусом щодо ШІ» (його ще не опубліковано в Офіційному журналі), мають почати діяти основні вимоги до систем ШІ високого ризику.²⁷ У Додатку III до Акта ЄС про штучний інтелект до систем високого ризику прямо віднесено «системи ШІ, призначені для використання судовим органом або від його імені з метою надання допомоги судовому органу в дослідженні та тлумаченні фактичних обставин і норм права, а також у застосуванні норм права до конкретних фактичних обставин». Установам слід підготуватися до виконання цих зобов'язань, оскільки впровадження системи ШІ, яка не відповідатиме встановленим вимогам, становить фінансовий та операційний ризик.

31. Акт ЄС про штучний інтелект зобов'язує суб'єктів, які використовуватимуть системи ШІ високого ризику, до їх упровадження проводити оцінювання впливу на основоположні права (FRIA) (ст. 27). Це обов'язкове оцінювання є ключовою гарантією захисту прав людини. Цю вимогу слід виконувати паралельно та узгоджено з відповідними ініціативами Ради Європи, зокрема з Методологією HUDERIA (оцінювання впливу на права людини, демократію та верховенство права),²⁸ яка становить комплексну основу, спеціально розроблену для оцінювання та зменшення

²³ Доступно за посиланням: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/contents-code-gpai>.

²⁴ Див. примітку 19 вище.

²⁵ Доступно за посиланням: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/ai-office>.

²⁶ Доступно за посиланням: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/fundamental-rights-protection-authorities-ai-act>.

²⁷ Регламент Європейського Парламенту та Ради про внесення змін до регламентів (ЄС) 2024/1689 та (ЄС) 2018/1139 щодо спрощення застосування гармонізованих правил у сфері штучного інтелекту («Цифровий омнібус щодо ШІ»).

²⁸ Доступно за посиланням: <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/huderia-risk-and-impact-assessment-of-ai-systems>.

ризиків для прав людини, демократії та верховенства права протягом усього життєвого циклу ШІ.

2. Кібербезпека в судах

32. Кібербезпека стає дедалі нагальнішим питанням для органів судової влади й охоплює широкий спектр технічних заходів із забезпечення безпеки ІТ-систем, безпечного використання хмарних технологій, а також цілісності та конфіденційності судових даних (див. ініціативи Міжнародного конкурсу з кібербезпеки (ICC)).²⁹ Наприклад, у 2025 році система федеральних судів США зазнала масштабної кібератаки, під час якої критичну вразливість було використано для отримання доступу.³⁰ Поширення інструментів ШІ в судах у всьому світі посилює ці ризики.³¹ У документах Ради Європи послідовно наголошується на принципах, що регулюють цю сферу, зокрема в Керівних принципах Комітету міністрів Ради Європи щодо механізмів онлайн-врегулювання спорів у цивільному та адміністративному судочинстві,³² у яких визначається та підкреслюється важливість забезпечення безпеки мережевих та інформаційних систем.

33. Акт ЄС про штучний інтелект визначає кібербезпеку як необхідну умову надійності й безпечності систем ШІ високого ризику, зокрема тих, що використовуються для здійснення правосуддя. Відповідно до статті 15 Акта системи ШІ високого ризику, зокрема ті, що використовуються судовими органами, мають бути спроектовані й розроблені так, щоб протягом усього життєвого циклу забезпечувати належний рівень точності, стійкості та кібербезпеки. Це повністю узгоджується з Рамковою конвенцією, яка утверджує принципи надійності, безпеки та довіри.

34. Для безпечного впровадження ШІ в систему правосуддя відповідні органи судової влади можуть запровадити архітектуру нульової довіри³³ — підхід до кібербезпеки, за якого довіра ніколи не надається автоматично, а постійно перевіряється. За такого підходу не вважається, що будь-кому всередині мережі можна довіряти: кожного користувача та кожен пристрій необхідно перевірити, перш ніж надати їм доступ до матеріалів справ або судових даних. Важливо також розуміти, що відповідальність за безпеку спільно несуть суди (суб'єкти, які використовують системи ШІ) та постачальники ШІ й що обидві сторони мають уживати визначених заходів захисту.

35. Останні тенденції свідчать про посилення уваги до суверенітету в мовній сфері та у сфері опрацювання даних. Такі LLM, як Apertus (Швейцарія)

²⁹ Доступно за посиланням: <https://www.enisa.europa.eu>.

³⁰ «Росію підозрюють у причетності до зламу системи подання документів до федеральних судів», The New York Times, 12 серпня 2025 року, <https://www.nytimes.com/2025/08/12/us/politics/russia-hack-federal-court-system.html>.

³¹ Докладніше див.: «Правова відповідальність за зловмисні кібероперації. Аналітична записка», Оксфордський інститут технологій та правосуддя, 2025 рік, <https://www.techandjustice.bsg.ox.ac.uk/insights/legal-accountability-malicious-cyber-operations>, с. 20–21.

³² Доступно за посиланнями: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/online-dispute-resolution-mechanisms> та <https://rm.coe.int/dispute-resolution-en/1680b2ca19>.

³³ Доступно за посиланням: <https://csrc.nist.gov/Pubs/sp/800/207/Final>.

та Bielik Instruct (Польща), причому Bielik Instruct навчено на польськомовних даних, управління якими здійснюється на національному рівні, є прикладами переходу Європи до суверенітету у сфері ШІ. Ці моделі покликані забезпечити мовну точність, урахування правового контексту та відповідність національним стандартам управління. Подібні ініціативи в різних країнах Європи відображають дедалі сильніше прагнення уникнути залежності від глобальних комерційних моделей. Суверенні моделі, навчені на корпусах текстів, перевірених із правового погляду (судових рішеннях, законодавчих актах і доктринальних працях), сприяють дотриманню нових нормативно-правових засад і можуть слугувати прикладами відповідального впровадження ШІ в судовій системі.